

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2023-47-33>

УДК 352:338.2

Тур Олександр Миколайович

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економіки та управління,
Шосткинський інститут Сумського державного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8634-4215>

Olexandr Tur

Sumy State University Shostka Institute

**ПРАКТИКА Е-УРЯДУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ
В УКРАЇНІ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ****PRACTICE OF E-GOVERNANCE AT THE LOCAL LEVEL
IN UKRAINE: SOCIO AND ECONOMY ASPECT**

Анотація. Наукова стаття присвячена питанням розвитку е-урядування соціально-економічним розвитком місцевих громад. У статті приділено увагу таким інструментам е-демократії, що використовуються на рівні місцевих громад, а саме: сервіси «Місцеві електронні петиції», «Громадський бюджет», «Відкрите місто» тощо. Розглянуті в статті інструменти е-демократії є основою для вирішення не лише соціальних питань розвитку громад України, а й економічних. Вони створюють умови для зростання соціально-економічної активності жителів громади; розвитку ефективних форм взаємодії між бізнесом і місцевою владою; зростання економічного потенціалу громади; вирішення соціальних та екологічних проблем її розвитку. Проведене дослідження доводить важливість інструментів е-демократії для соціально-економічного розвитку місцевих громад України.

Ключові слова. електронне урядування, місцева громада, соціально-економічний розвиток, державні цифрові послуги, е-демократія.

Summary. The scientific article is devoted to the issues of the development of e-governance of the socio and economic development of local communities of Ukraine. The implementation of e-governance in local communities and cities of Ukraine is an urgent task aimed at the development of qualitatively new forms of communication between business, residents of regions, communities, cities and local authorities. In particular, the article pays special attention to the tools of e-democracy used at the level of local communities, namely: the services "School Public Budget", "Local Electronic Petitions", "Public Budget", "Public Consultations", "Open City", which operate on the "Unified Platform of Local Electronic Democracy", as well as a site builder, SVOI chatbot, a citizen activity center, etc. The tools of e-democracy considered in the article are the basis for solving not only social and political issues of the development of Ukrainian communities, but also economic tasks: local budgeting, development of business, labor market, etc. The development of e-government tools was actualized in the conditions of martial law in Ukraine. The need to create secure communications between community residents, business and state authorities in matters of providing e-public services increases their role in society and the economy. In addition, e-democracy tools create conditions for the growth of social and economic activity of community residents; development of effective forms of interaction and understanding between business and local authorities; growth of the community's economic potential; solving important social and environmental problems of its development. The conducted research proves the importance of e-democracy tools for the socio and economic development of local communities of Ukraine, and therefore their further development in Ukraine remains relevant and vitally necessary, especially in the conditions of martial law and Ukraine's desire to integrate into the European space. Implementation and development of e-democracy tools based on EU principles is a guarantee of the country's future success on the way to European integration and ensuring a high standard of living for residents of Ukrainian communities.

Keywords: e-governance, local community, socio and economic development, state digital services, e-democracy.

Постановка проблеми. Впровадження е-урядування в місцевих громадах та містах України представляється важливим завданням спрямованим на впровадження цифрових державних послуг за загальноєвропейськими стандартами. Цифрова трансформація регіонів переслідує за

мету створити якісно нові форми комунікації між бізнес структурами, жителями регіонів, громад, міст та місцевими органами влади. Надійні канали комунікації між всіма елементами регіональних утворень дозволяють прискорити оформлення різного роду дозвільних документів, надання

соціальних послуг, забезпечити ефективну комунікацію з питань вирішення питань економічного розвитку громади. Цифрова трансформація регіонів це можливість залучити до активної громадської діяльності з розбудови власної територіальної громади кожного громадянина, кожного підприємця з найвіддаленіших місць регіонального утворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями розвитку е-урядування на місцевому рівні займалися Дейнека Ю. [2], Корнієвич Л. [4], Стецюк М. [5], Франчук Г. [16], Запорожець О. [16], Архіпова Г. [16], Чукут С. [20]. В дослідженнях згаданих науковців та публічних діячів розглядаються актуальні питання історичного розвитку міст та регіонів, трансформації державного управління регіональними та місцевими утвореннями. Велику увагу в сучасних наукових дослідженнях приділяють питанням розвитку та поширення інструментів е-демократії на місцевому рівні як основи стабільного та швидкого соціально-економічного розвитку. Проте в наукових дослідженнях не достатньої уваги приділено питанням розвитку е-демократії на сучасному етапі її розвитку в Україні особливо в умовах воєнного стану.

Мета статті. Основною метою статті є проведення всебічного аналізу розвитку інструментів е-демократії на місцевому рівні в Україні та визначення основної їх ролі та місця в соціально-економічному розвитку місцевих громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найбільш значимі урядові ініціативи з впровадження електронного урядування в Україні на регіональному рівні розгорнуто ще у 10-х роках ХХІ сторіччя. Так, у 2010 році було завершено пілотний проект в Дніпропетровській та Одеській областях де було впроваджено технологію електронного урядування згідно з розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 березня 2010 р. № 360-р «Питання реалізації пілотного проекту впровадження технологій електронного урядування» [11], основною метою якого було відпрацювання єдиних стандартів обміну електронними документами.

Головним результатом реалізації програм та проектів в Дніпропетровській та Одеській областях стало створення технічної, організаційної та кадрової бази для впровадження та розвитку проекту «Електронний регіон» елементи якого в подальшому отримали поширення на всі регіони України.

Одним із ключових проектів «Електронного регіону» зокрема став «Регіональний віртуальний офіс електронних адміністративних послуг» [11] реалізований в Дніпропетровській області. На разі віртуальний офіс електронних адміністративних послуг знаходиться на реконструкції, проте доступними є віртуальні офіси ЦНАПів м. Дніпро та ОТГ області [17].

В 2014–2016 роках реалізовано регіональну програму інформатизації «Електронна Дніпропетровщина» результатами якої стало підключення усіх райдержадміністрацій області до мультисервісної регіональної корпоративної мережі, регіональної системи електронного документообігу. У 2017–2019 роках до системи регіонального електронного документообігу підключено всі сільські та селищні ради [20].

Також в Дніпропетровській області було реалізовано проект «Відкритий бюджет» завдяки якому у відкритому доступі жителі області могли ознайомитися із видатками та доходами бюджету Дніпропетровської області.

В той же час схожі проекти були реалізовані у Одеській та Вінницькій областях. Започатковані інноваційні проекти з електронного урядування в Дніпропетровській, Одеській, Вінницькій областях в 2010–2020 роках стали основою для подальшого розвитку цифрової трансформації регіонів України.

З 2019 року, з часу заснування Міністерства цифрової трансформації України, розпочалася реалізація комплексної стратегії цифрового розвитку регіонів та громад України.

Зокрема, було реалізовано та розвинуто наступні проекти цифрової трансформації регіонів.

1. Платформа інструментів та сервісів «Єдина платформа місцевої електронної демократії» (E-DEM) була розроблена у 2018 році за сприяння Швейцарської Конфедерації, Фонду Східної Європи та Innovabridge Foundation. Метою створення платформи є надання зручного доступу до інструментів електронної демократії на рівні місцевих громад. Першими інструментами які було створено на платформі це сервіс «Місцеві електронні петиції», «Громадський бюджет», «Консультації з громадськістю», «Відкрите місто» («Відкрита громада»). У 2021–2022 роках на платформу було додано сервіси «Шкільний громадський бюджет» та «Модуль статистики».

1.1. Сервіс «Шкільний громадський бюджет» є порівняно новим інноваційним інструментом розвитку шкіл місцевих громад. Його було впроваджено у 2020 році та запущено на платформі E-DEM де відбулися перші голосування по проєктах. Станом на 01.11.2023 року у цьому модулі зареєстровано 13 громад у 12 областях та підключено більше 160 українських шкіл (див. рис. 1).

Протягом чотирьох років існування сервісу «Шкільний громадський бюджет» було профінансовано близько 100 шкільних проєктів на суму 33,7 млн грн. Проєкти, що представлені в сервісі «Шкільний громадський бюджет» різноманітні та стосуються розвитку шкіл, зокрема проєкти по будівництву їдалень, спортивних майданчиків, сучасних шкільних кабінетів тощо. Вартість проєктів представлених на платформі коливається від 10 тис. грн до 300 тис. грн [10].

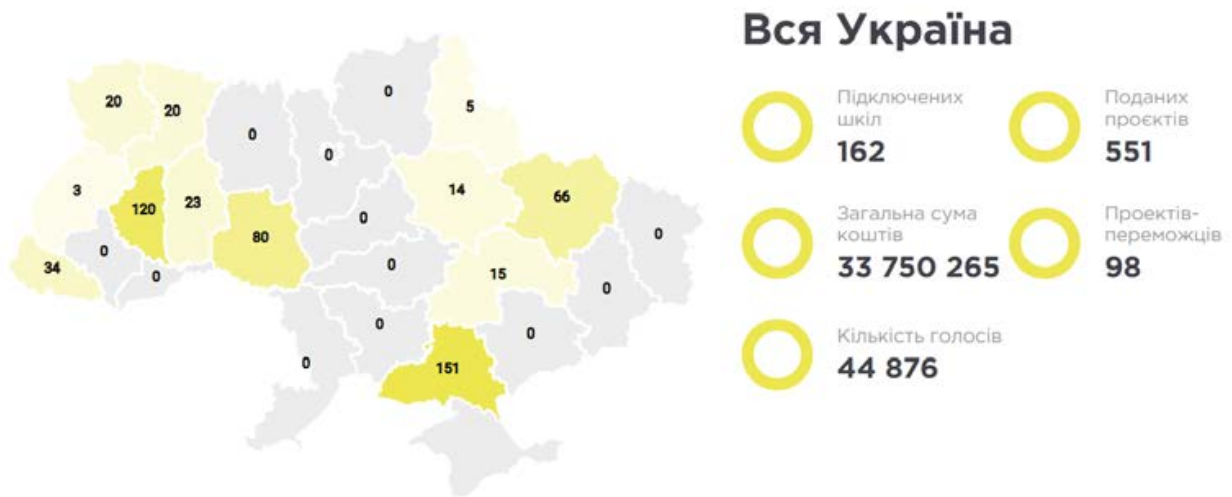

Рисунок 1 – Підключення територіальних громад по областях України до сервісу «Шкільний громадський бюджет» на платформі E-DEM станом на 01.11.2023 року

Джерело: [10]

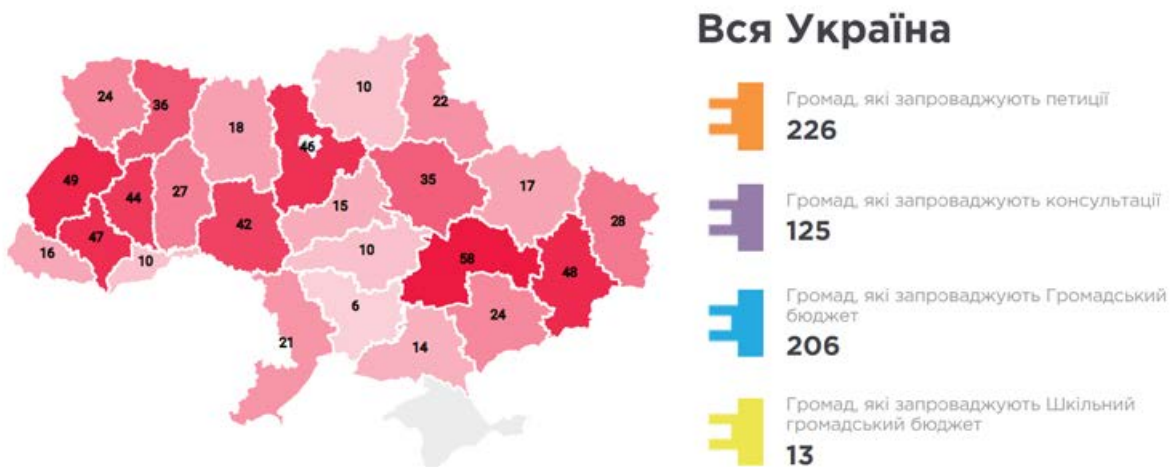

Рисунок 2 – Підключення територіальних громад по областях України до сервісу «Місцеві електронні петиції» та частота його використання на платформі E-DEM станом на 01.11.2023 року

Джерело: [9]

1.2. Сервіс «Місцеві електронні петиції» є одним із перших, що були запроваджені на платформі E-DEM. Станом на 01.11.2023 року до сервісу «Місцеві електронні петиції» підключено 226 громад та створено більше 25 тисяч петицій (див. рис. 2).

Даний сервіс є найбільш затребуваним серед об'єднаних територіальних громад України. Сервіс «Місцеві електронні петиції» представляє собою сервіс платформи електронної демократії E-DEM через який мешканець об'єднаної територіальної громади може подати до місцевих органів влади петицію. Такі петиції представляють собою колективні звернення громадян до місцевих органів влади з метою привернути їх увагу до нагальних соціально-економічних проблем громади які не можливо вирішити без втручання місцевих органів влади.

Найчастіше жителі громад звертаються із питаннями функціонування транспорту, стану доріг, благоустрою територій, освіти тощо. Сервіс «Місцеві електронні петиції» набрав великої популярності в Україні через їх простоту, прозорість та дієвість. Для подання петиції або підтримання діючої достатньо бути зареєстрованими на платформі E-DEM із використанням BankID або е-підпису. Користувач платформи має знайти свою громаду і через сервіс «Місцеві електронні петиції» зможе подати свою петицію чи підписати вже існуючу якщо вважає це за потрібне. Петицією можна ділитися в соціальних мережах, що дозволяє поширювати ідеї викладені в цій петиції та привернути увагу громадськості до соціально-економічного питання яке потребує вирішення на рівні територіальної громади. Коли петиція набере необхідну кількість голосів (це залежить від чисельності жителів громади) її розглядають місцеві органи влади та надають відповідь яку

розміщують у системі «Місцеві електронні петиції». Стан петиції, кількість голосів за нею легко відслідковується в самому сервісі [9].

1.3. Сервіс «Громадський бюджет» представляє собою інструмент електронної демократії, який дозволяє жителям громади прямо впливати на її розвиток шляхом розподілу частини громадського бюджету на важливі для розвитку громади напрями. Сервіс «Громадський бюджет» запущено на платформі E-DEM з 2017 році коли відбулися перші голосування за проекти в Черкаській, Полтавській, Чернігівській та Івано-Франківській територіальних громадах. На разі сервісом користується 208 територіальних громад по всій Україні та було подано більше 7 тисяч проектів та здійснено фінансування проектів переможців на суму 2,24 млн. грн. (див. рис. 3).

Процедура подання проектів на фінансування за рахунок громадського бюджету проста і складається з таких етапів [1; 19]:

- Реєстрація на платформі E-DEM за допомогою BankID або за е-підписом;
- Після оголошення органом місцевого самоврядування, щодо виділення коштів з місцевого бюджету для реалізації громадських соціально-економічних ініціатив житель громади через сервіс подає проект із детальним його описом, кошторисом, визначенням цілей проекту тощо;
- Проект проходить модерацію з боку органів місцевого самоврядування в питаннях їх відповідності законодавству, можливості їх реалізації, повноти опису проекту, правильності складання кошторису проекту тощо;
- Оприлюднення органом місцевого самоврядування проекту на сторінці сервісу «Громадський бюджет». З моменту оприлюднення проекту починається голосування жителів громади за проект (збір підписів).

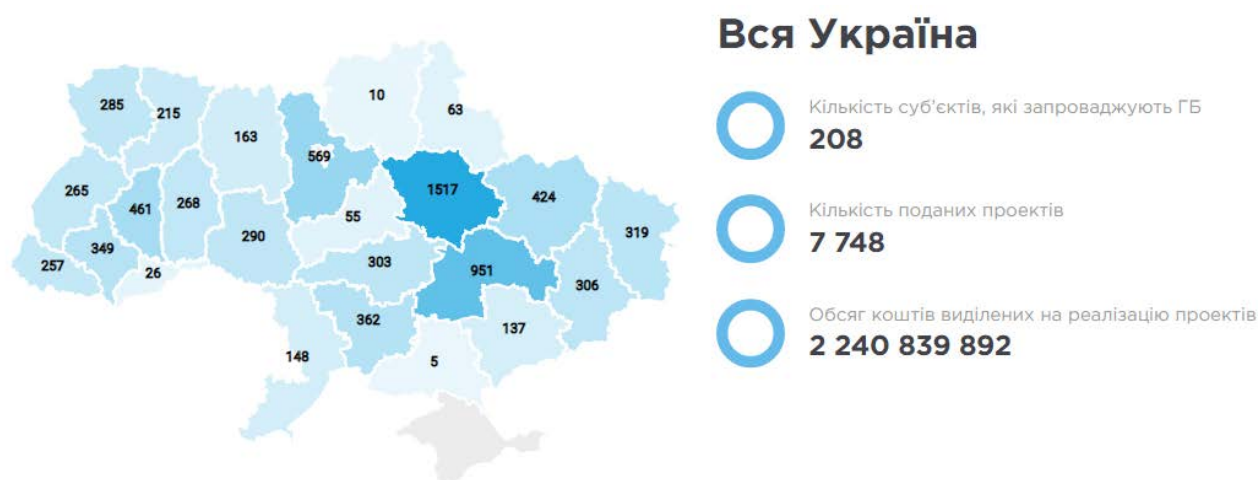

Рисунок 3 – Статистика використання сервісу «Громадський бюджет» в Україні на платформі E-DEM станом на 01.11.2023 року

Джерело: [7]

– По завершенню процедури голосування органи місцевого самоврядування визначають проекти переможці. Серед усіх проектів обирають ті які набрали найбільшу кількість голосів та виділяють під ці проекти фінансування на наступний бюджетний рік;

– Органи місцевого самоврядування визначають виконавців проекту на конкурсній основі;

– Проект реалізується і за підсумками його реалізації визначається доцільність та можливості фінансування нових проектів на наступний бюджетний рік.

Від початку оголошення конкурсу на проекти місцевого значення до їх відбору та реалізації, місцеві органи влади та мешканці громади мають можливість висвітлювати хід голосування, відбору та виконання проектів через соціальні мережі, веб-сайт місцевої громади тощо.

«Громадський бюджет» як інструмент електронної демократії дозволяє залучити мешканців громади до процедури розподілу бюджетних коштів на напрямки актуальні для місцевої громади, місцеві органи влади отримують інструмент що дозволяє відслідковувати актуальні соціально-економічні потреби мешканців громади та реалізовувати їх. «Громадський бюджет» також дозволяє згуртувати людей навколо ідеї соціально-економічного розвитку громади, підвищити рівень довіри мешканців громади до місцевої влади, підвищити відповідальність мешканців громади до сплати податків та зробити бюджетний процес прозорим.

1.4. «Консультації з громадськістю» особливий сервіс який дозволяє органам місцевого самоврядування дізнатися думку мешканців громади з певних питань, зокрема щодо обговорення впровадження нормативних актів, розробки стратегій розвитку, місцевого бюджету, проведення опиту-

вань щодо визначення потреб розвитку громади. Даний сервіс на платформі E-DEM використовує 70 місцевих громад України і з його використанням було створено 690 опитувань, проведено 275 консультацій та 154 обговорення з мешканцями громади (див. рис. 4).

Сервіс «Консультації з громадськістю» дозволяє створити прості та складні опитування. Прості опитування передбачають вибір мешканцями громади одного або декількох варіантів відповідей на поставлене запитання, що дає можливість місцевим органам влади дізнатися про панівну думку серед мешканців щодо конкретного важливого питання розвитку громади. Складні опитування передбачають змінювати відповіді, назначати бали, ранжувати відповіді тощо. Окрім того сервіс «Консультації з громадськістю» дозволяє провести обговорення нормативно правових актів під час якого мешканці громади в електронному сервісі можуть залишати свої коментарі до запропонованого місцевими органами влади нормативного документу. Консультації це ще один інструмент сервісу «Консультації з громадськістю» який дозволяє отримати думку мешканців у вигляді коментарів до оприлюдненого варіанту вирішення соціально-економічної проблеми що вимагає вирішення на території громади.

1.5. Сервіс «Відкрите місто» («Відкрита громада») представляє собою інструмент порталу E-DEM, що використовується мешканцями громади для інформування місцевих органів самоврядування про існуючі проблеми благоустрою населеного пункту, дому чи вулиці. Даний сервіс представляє собою інтерактивну карту міста або об'єднаної територіальної громади на якій відображаються поточні звернення мешканців громади чи міста про наявні проблеми благоустрою.

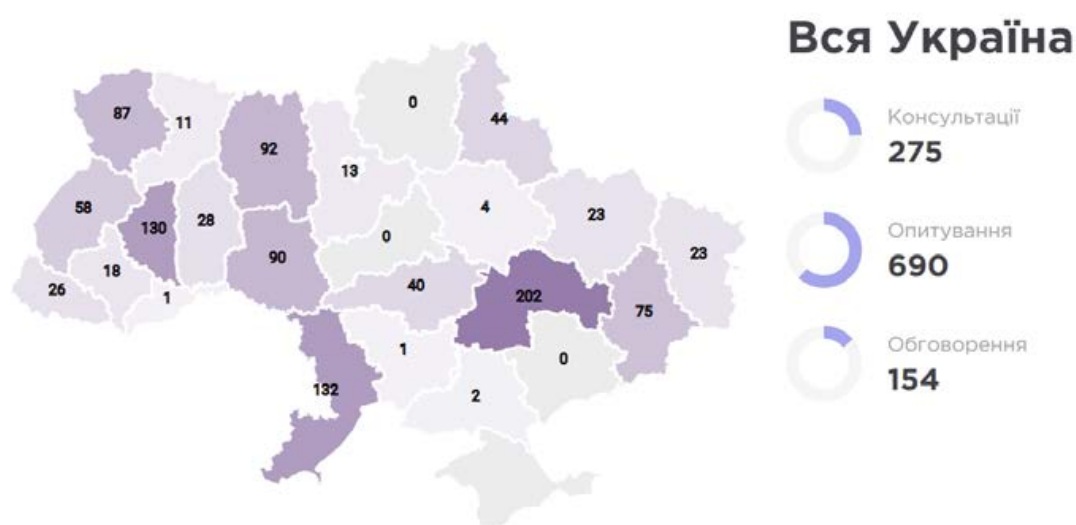

Рисунок 4 – Статистика використання сервісу «Консультації з громадськістю» в Україні на платформі E-DEM станом на 01.11.2023 року

Джерело: [8]

В таких зверненнях мешканці громади описують проблему та прикріплюють фото, що підтверджують викладені у зверненні факти. Кожне звернення спрямовують у відповідну службу об'єднаної територіальної громади яка відповідатиме за вирішення звернення. На інтерактивній карті зображують звернення які прийняті до обробки, прийняті у роботу та вирішені (див. рис. 5).

Сервіс «Відкрите місто» функціонує більше ніж у 100 містах та об'єднаних територіальних громад України. Мешканці громад для створення запиту мають бути зареєстровані на порталі E-DEM та зайти на нього із використанням свого BankID або е-підпису. В сервісі «Відкрите місто» мешканець громади чи міста має обрати своє місто, натиснути на кнопку «Повідомити», обрати категорію проблеми, обрати місце на карті де знаходиться проблема, описати проблему, додати фото чи відео та надіслати це повідомлення. Дане повідомлення проходить модерацию, після чого направляється на вирішення у відповідну організацію. Мешканець громади має можливість відслідковувати процес вирішення проблеми про яку він повідомив. Як тільки проблему вирішать на інтерактивній карті зміниться статус запиту. Якщо проблему з точки зору мешканця громади не вирішено або вирішено не якісно він (вона) може подати запит повторно.

Сервіс також дозволяє додавати на карту різного роду важливі об'єкти, що зволяє зробити інтерактивну карту корисною для мешканців та гостей громади, міста і полегшити орієнтування на місцевості, знайти бажаний заклад, магазин, кінотеатр тощо.

2. Конструктор сайтів – інструмент порталу «Дія. Цифрова громада», що дозволяє місцевим громадам у зручному середовищі безкоштовно

створювати веб-сайти на основі державної дизайн-системи Дія [12; 15].

3. Чат-бот СВОЇ представляє собою систему обміну повідомленнями у Viber та Telegram що дозволяє здійснювати голосування за проектами громадських бюджетів, отримати консультації щодо діяльності місцевої ради, ЦНАПу, прийняти в місцевих опитуваннях, підписати петицію, взяти участь у консультаціях з громадськістю та отримати актуальні новини громади. Чат-бот СВОЇ пов'язаний із «Єдиною платформою місцевої електронної демократії» (E-DEM) з якої у чат-бот передається інформація про існуючі проекти громадських бюджетів, петиції, діяльність місцевих органів влади тощо. Реєстрація у чат-боті для мешканців громади здійснюється через чат-бот у Viber та Telegram, для чого їм потрібно обрати територіальну громаду із списку та здійснити всі необхідні налаштування [12; 15]. На разі чат-бот СВОЇ працює в 247 громадах України [12].

Для того аби мешканці громади могли користуватися чат-ботом СВОЇ та переліченими вище сервісами місцева громада має підключитися до сервісів E-DEM. У свою чергу громада отримує доступ не лише до розглянутих вище сервісів, а й готовий веб-сайт створений відповідно до діючого законодавства, сучасних трендів та світових практик щодо зручності його використання. Сервіси E-DEM та чат-бот СВОЇ на разі доступні через реєстрацію громади на порталі Міністерства цифрової трансформації України «Дія. Цифрова громада».

4. Електронні щоденники та журнали для шкіл – інструмент електронної демократії для мешканців об'єднаних територіальних громад, що дозволяє отримати доступ до електронних журналів викладачів шкіл, щоденників учнів, розкладу шкільних

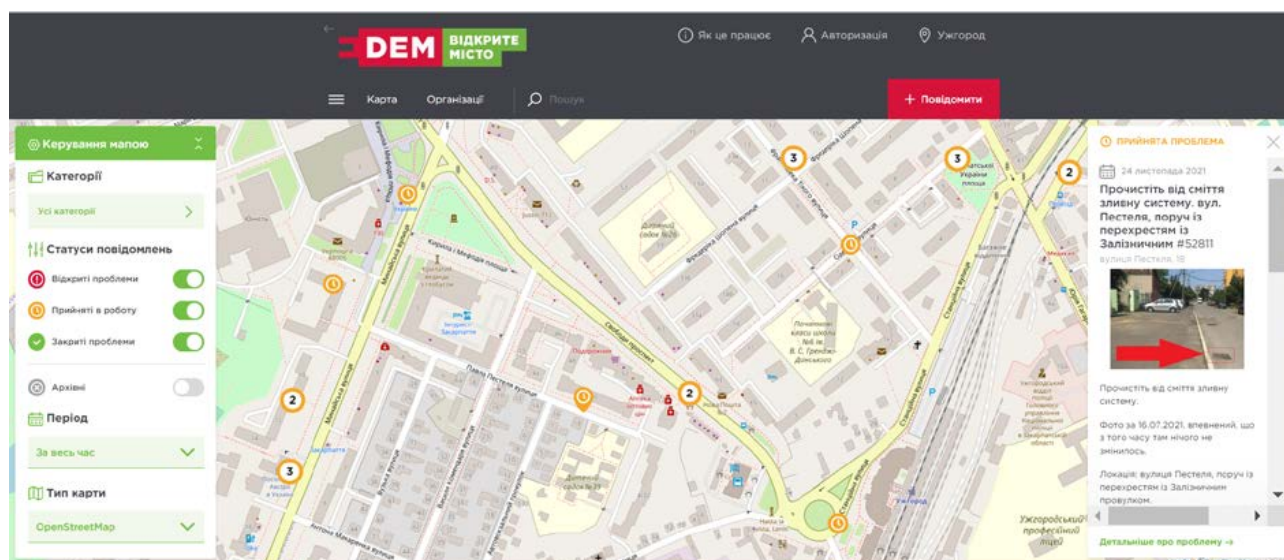

Рисунок 5 – Інтерактивна карта м. Ужгород сервісу «Відкрите місто» порталу E-DEM

Джерело: [3]

занять. Даний онлайн-інструмент розроблено з метою полегшення документообігу та дебіюрократизації управління освітнім процесом в закладах загальної середньої освіти України та є актуальних для тих об'єднаних територіальних громад та шкіл які не мають достатніх фінансових ресурсів для розробки альтернативних веб-сервісів. Електронні щоденники та журнали дозволяють в режимі реального часу викладачу(-ці) відслідковувати успішність учнів в класі; батькам – успішність дитини за всіма навчальними дисциплінами; учням – за власними оцінками та розкладом навчальних занять; директору(-ці) школи – контролювати роботу своїх вчителів та отримувати статистику по успішності учнів [13].

5. Центр активності громадян – інструмент електронної демократії, що дозволяє об'єднати активних мешканців територіальної громади та посилити їх вплив на її соціально-економічний розвиток. Центр активності громадян може бути організовано в певному приміщенні виділеному місцевими органами влади, а на веб-ресурсах центру розміщується календар подій які організуються членами центру. Календар подій є загальнодоступним та відкритим сервісом для всіх мешканців громади які можуть за власним бажанням додавати власні події які хочуть провести та організувати. В центрі активності громадян обирається відповідальна особа яка забезпечуватиме функціонування центру та поширення інформації серед мешканців громади про заходи що проводяться на його базі в соціальних мережах і веб-ресурсах центру. Центр активності громадян створюється для навчальних цілей (наприклад, популяризації інструментів електронної демократії, навчання користуванням соціальних мереж), для покращання взаємовідносин влади і громади (наприклад, організація зустрічей мешканців громади із представниками місцевої влади, обговорення виконання бюджету місцевої терито-

ріальної громади), для проведення громадських заходів (наприклад, обговорення проєктів в рамках програми «Громадський бюджет», обговорення стратегії соціально-економічного розвитку громади, обговорення соціальних проєктів). Станом на 01.12.2023 року створено 7 центрів активності громадян у пілотних громадах України [6; 18].

Висновки. Розвиток інструментів електронного урядування в умовах поширення COVID-19 та військового стану в Україні для органів місцевого самоврядування постає важливим питанням для підтримання ефективної соціально-економічної взаємодії в системі «місцеві органи влади – громада». Серед таких способів взаємодії між місцевими органами влади та мешканцями громади, що отримали широке поширення в Україні є вище розглянуті інструменти порталу «E-DEM», порталу «СВОЇ», порталу «Дія. Цифрова громада». Проте стрімкий розвиток інформаційних технологій, вимушена ізоляція мешканців громади в умовах карантину та воєнних дій спонукають до пошуку нових форм взаємодії, зокрема місцеві органи влади в Україні створюють власні чат-боти у Viber та Telegram для налагодження взаємодії між різними органами місцевої влади та мешканцями громади, розробляють мобільні застосунки такі як «e-Тернопіль», що дозволяють мешканцям громади отримати доступ до актуальних новин, розкладу руху транспорту, перевіряти стан рахунків своїх проїзних, відслідковувати рух громадського транспорту в режимі реального часу тощо [14].

Стимулювання активності громад з боку держави в питаннях створення і поширення інструментів взаємодії між органами місцевого самоврядування та мешканцями громади, може стати поштовхом до створення більш ефективних форм взаємодії та порозуміння, забезпечити зростання економічного потенціалу громади, вирішити важливі соціальні та екологічні проблеми її розвитку.

Список використаних джерел:

1. Впровадження інструментів CIVIC TECH у громадах під час пандемії : навчальний посібник / Асоціація міст України. ГО «Стратегія розвитку громад». Київ, 2022. 29 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/754/1.pdf> (дата звернення: 12.11.2023).
2. Дейнека Ю. Розвиток міст в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи. URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/26084/2/FMZKP_2018v1_Deyneka_Y-The_development_of_the_cities_14-15.pdf (дата звернення: 12.11.2023).
3. Інтерактивна карта м. Ужгород. Сервіс «Відкрите місто». Платформа електронної демократії E-DEM : веб-сайт. URL: <https://opencity.e-dem.ua/map/UA2110100000> (дата звернення: 12.11.2023).
4. Корнієвич Люда. Розумне місто. Розповідаємо, що таке «smart city» та чим воно небезпечне. *Hromadske : веб-сайт*. URL: <https://hromadske.ua/posts/liho-z-rozumu-rozpovidayemo-sho-take-smart-city-ta-chim-vono-nebezpechne> (дата звернення: 12.11.2023).
5. Стецюк М. Минуле та майбутнє «розумних міст». *Eco Technology : веб-сайт*. URL: <https://ecotech.news/technology/668-minule-ta-majbutne-rozumnikh-mist.html> (дата звернення: 12.11.2023).
6. Методичні рекомендації щодо проведення інформаційної кампанії проєкту «Центр активності громадян». Видавець «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади (EGAP)». 17 с. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/1CaEQC-rdmW7MOyrzBD6DZEN8ILFVECM9> (дата звернення: 12.11.2023).
7. Модуль статистики: «Громадський бюджет». Платформа електронної демократії E-DEM : веб-сайт. URL: <https://stat.e-dem.ua/budget/authors/> (дата звернення: 12.11.2023).

8. Модуль статистики: «Консультації з громадськістю». *Платформа електронної демократії E-DEM* : веб-сайт. URL: <https://stat.e-dem.ua/consultations> (дата звернення: 12.11.2023).
9. Модуль статистики: «Місцеві петиції». *Платформа електронної демократії E-DEM* : веб-сайт. URL: <https://stat.e-dem.ua/petitions> (дата звернення: 12.11.2023).
10. Модуль статистики: «Шкільний ГБ». *Платформа електронної демократії E-DEM* : веб-сайт. URL: <https://stat.e-dem.ua/school-gb> (дата звернення: 12.11.2023).
11. Питання реалізації пілотного проекту впровадження технологій електронного урядування : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 березня 2010 р. № 360-р / База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2010-%D1%80#Text> (дата звернення: 12.11.2023).
12. Платформа СВОІ. *Портал EGAP* : веб-сайт. URL: https://egap.in.ua/project/platforma_svoiy (дата звернення: 12.11.2023).
13. Про проєкт «Electronic journal». *Державна наукова установа «Інститут освітньої аналітики»* : веб-сайт. URL: <https://e-journal.iea.gov.ua/> (дата звернення: 12.11.2023).
14. Розумний громадський транспорт. *Веб-сайт компанії «MVKOM»*. URL: <https://mvcom.ua/blog/розумний-громадський-транспорт> (дата звернення: 12.11.2023).
15. Сайт і чат-бот для громад. *Дія.Цифрова громада* : веб-сайт. URL: <https://toolkit.in.ua/> (дата звернення: 12.11.2023).
16. Франчук Г. М., Запорожець О. І., Архіпова Г. І., Урбоекологія та техноекоекологія : підручник. Київ : Вид-во Нац. авіац. ун-ту «НАУ-друк», 2011. 496 с. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/5892> (дата звернення 12.11.2023).
17. Центр надання адміністративних послуг. Дніпро, 2016. *Веб-сайт*. URL: <https://cnap.dniprorada.gov.ua/> (дата звернення: 12.11.2023).
18. Центри активності громадян. *Портал EGAP* : веб-сайт. URL: https://egap.in.ua/project/centri_aktivnosti_gromadyan (дата звернення: 12.11.2023).
19. Черпак В. Що варашанам треба знати про Громадський бюджет: відповідаємо на 6 важливих запитань. *Володимирець.City* : веб-сайт. URL: <https://volodymyrets.city/articles/152497/scho-varashanam-treba-znati-pro-gromadskij-byudzhet-vidpovidayemo-na-6-vazhlyvih-zapitan> (дата звернення: 12.11.2023).
20. Чукут С. А. Розвиток електронного урядування на місцевому та регіональному рівнях : навч. посіб. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ : ФОП Москаленко О. М., 2017. 72 с.

References:

1. Vprovadzhennya instrumentiv CIVIC TECH u gromadah pid chas pandemiyi: navchalnij posibnik [Implementing CIVIC TECH tools in communities during a pandemic: a study guide]. *Asociaciya mist Ukrayini. GO "Strategiyi rozvitku gromad"*. Kyiv, 2022. 29 p. Available at: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/754/1.pdf> (in Ukrainian)
2. Dejneka Yuriy (2018) Rozvitok mist v Ukrayini: suchasnij stan, problemi ta perspektivi [The development of the cities in Ukraine: the modern state, problems and prospects]. Available at: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/26084/2/FMZKP_2018v1_Deyneka_Y-The_development_of_the_cities_14-15.pdf (in Ukrainian)
3. Interaktivna karta m. Uzhgorod. Servis "Vidkrite misto" [Interactive map of Uzhgorod. "Open City" service]. *Platforma elektronnoyi demokratiyi E-DEM*: veb-sajt. Available at: <https://opencity.e-dem.ua/map/UA2110100000> (in Ukrainian)
4. Korniyevich L. (2019) Rozumne misto. Rozpovidayemo, sho take "smart city" ta chim vono nebezpechne [A smart city. We tell you what a "smart city" is and how it is dangerous]. *Hromadske* : veb-sajt. Available at: <https://hromadske.ua/posts/liho-z-rozumu-rozpovidayemo-sho-take-smart-city-ta-chim-vono-nebezpechne> (in Ukrainian)
5. Mariya Stecyuk (2019) Minule ta majbutnye "rozumnih mist" [The past and future of "smart cities"]. *Eco Technology* : veb-sajt. Available at: <https://ecotech.news/technology/668-minule-ta-majbutne-rozumnih-mist.html> (in Ukrainian)
6. Metodichni rekomendatsiyi shodo provedennya informacijnoyi kampaniyi proyektu "Centr aktivnosti gromadyan" [Methodological recommendations for conducting an information campaign of the "Center of citizens' activity" project]. Vidavec "Elektronne uryaduvannya zadlya pidzvitnosti vladi ta uchasti gromadi (EGAP)", 17 p. Available at: <https://drive.google.com/drive/folders/1CaEQC-rdmW7MOyrzBD6DZEN8ILFVECM9> (in Ukrainian)
7. Modul statistiki: "Gromadskij byudzhet" [Statistics module: "Public budget"]. *Platforma elektronnoyi demokratiyi E-DEM*: veb-sajt. Available at: <https://stat.e-dem.ua/budget/authors/> (in Ukrainian)
8. Modul statistiki: "Konsultatsiyi z gromadskistyuu" [Statistics module: "Consultations with the public"]. *Platforma elektronnoyi demokratiyi E-DEM*: veb-sajt. Available at: <https://stat.e-dem.ua/consultations> (in Ukrainian)
9. Modul statistiki: "Miscevi peticiyi" [Statistics module: "Local petitions"]. *Platforma elektronnoyi demokratiyi E-DEM*: veb-sajt. Available at: <https://stat.e-dem.ua/petitions> (in Ukrainian)
10. Modul statistiki: "Shkilnij GB" [Statistics module: "School PB"]. *Platforma elektronnoyi demokratiyi E-DEM*: veb-sajt. Available at: <https://stat.e-dem.ua/school-gb> (in Ukrainian)
11. Pitannya realizatsiyi pilotnogo proyektu vprovadzhennya tehnologij elektronnoho uryaduvannya: Rozporyadzhennya Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 01 bereznya 2010. No 360-p [The issue of the implementation of the pilot project for the introduction of electronic government technologies: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 1, 2010. No 360-p] / Baza danih "Zakonodavstvo Ukrayini". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2010-%D1%80#Text> (in Ukrainian)

12. Platforma SVOYi [Platform SVOI]. *Portal EGAP*: veb-sajt. Available at: https://egap.in.ua/project/platforma_svoyi (in Ukrainian)
13. Pro proyekt "Electronic journal" [About the "Electronic journal" project]. Derzhavna naukova ustanova "Institut osvitnoyi analitiki": veb-sajt. Available at: <https://e-journal.ica.gov.ua/> (in Ukrainian)
14. Rozumnij gromadskij transport. Veb-sajt kompaniyi "MVKOM" [Smart public transport]. Available at: <https://mvcom.ua/blog/розумний-громадський-транспорт> (in Ukrainian)
15. Sajt i chat-bot dlya gromad [Site and chatbot for communities]. Diya.Cifrova gromada: veb-sajt. *Platforma elektronnoyi demokratyi E-DEM*: veb-sajt. Available at: <https://toolkit.in.ua/> (in Ukrainian)
16. Franchuk G. M., Zaporozhec O. I., Arhipova G. I. (2011) *Urboekologiya ta tehnoekologiya: pidruchnik [Urboecology and technoecology]*. Kyiv: Vid-vo Nac. aviac. un-tu "NAU-druk", 496 p. Available at: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/5892> (in Ukrainian)
17. Centr nadannya administrativnih poslug (2016) [Center for the provision of administrative services]. Veb-sajt. Dnipro. Available at: <https://cnap.dniprorada.gov.ua/> (in Ukrainian)
18. Centri aktivnosti gromadyan [Centers of citizens' activity]. *Portal EGAP*: veb-sajt. Available at: https://egap.in.ua/project/centri_aktivnosti_gromadyan (in Ukrainian)
19. Cherpak V. (2021) Sho varashanam treba znati pro Gromadskij byudzhet: vidpovidayemo na 6 vazhlivih zapitan [What Varashans need to know about the Public Budget: we answer 6 important questions]. *Volodymyrec.Sity*: veb-sajt. Available at: <https://volodymyrets.city/articles/152497/scho-varashanam-treba-znati-pro-gromadskij-byudzhet-vidpovidayemo-na-6-vazhlivih-zapitan> (in Ukrainian)
20. Chukut S. A. (2017) *Rozvitok elektronnoho uryaduvannya na miscevomu ta regionalnomu rivnyah: navch. posib. [Development of e-government at the local and regional levels: a study guide] / za zag. red. A. I. Semenchenka, V. M. Dreshpaka*. Kyiv: FOP Moskalenko O. M., 72 p. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 15.11.2023